

Öfkenin Zihinsel Fonksiyonları

(Reşat ÖNDER)

Hiddet, korku; canlı varlığın kuvvetlerini felce uğratabilir, onu fiziksel ve zihni iktidarlarını kullanamayacak bir hale getirebilir, ihtiyatsız ve beceriksiz kılabilir.¹ Öfke patlamalarında bilinç de bulanır, öfkeli yaptıklarının çoğunu hatırlamaz.²

Bilinç karışıklığıyla ortaya çıkan “**amentia**” hastalığı (ki buna confusion mentale, eşdeyişle “bunama” da denir) da bir çıldırı türüdür. Bilinç bulanıklığından, yaptıklarının farkında olmamaktan ve sonradan hatırlayamamaktan doğan şaşkınlık (amentia) bu hastalığın temel belirtilerinden biridir.³ Bilinç karışıklığının neticesi olan hatırlayamama ile aşırı heyecandan dolayı insanların ortaya koydukları irade dışı çirkin ve tehlikeli davranışların ortaya koydukları irade dışı çirkin ve tehlikeli davranışları sonradan hatırlayamamaya “**sunî bunama**” da denilebilir.

Öfke, insanları birbirinden uzaklaştıran, ilişkileri dejenere eden, öfkelenilenin tahribine yol açan bir heyecan türüdür. Bu çıldırı türü heyecandan bahsederken iradeden söz etmemek eksiklik olurdu.

İrade, ruhbilim açısından itici bir güç ve bir bilinç yetisidir. Hem yapabilme gücünü dile getirir, hem de bilinçsel bir seçme ve karar verme işidir. Duygusalığa karşıt olarak ussallık (akıllılık) anlamını da verir. Gerçekte irade, ne doğa vergisidir, ne de tanrı vergisidir; ne nesnel iradecilerin ileri sürdükleri gibi doğanın özünde bulunan nesnel bir güç, nede öznel iradecilerin ileri sürdükleri gibi insanın doğasında bulunan bireysel bir güçtür. İrade, insanların toplumsal deney ve bilgilerinin ürünü olan bir yetidir. Daha açık bir deyişle insan, iradeli yada iradesiz olarak doğmaz. İnsan iradeyi, yaşam sürecince bilgilenmekle edinir.⁴ Çünkü bilgi bizatihi hayırdır.

Öfkenin Bazı Özellikleri:

- Öfke nöbetlerine çocuklarda yetişkinlerden daha çok rastlanır.⁵
- Kişilerin yapmak istedikleri ve yapmak istemedikleri yaşla değiştiği için öfke nedenleri de değişir.⁶
- Açlık, yorgunluk ve hastalık öfkelenmeyi kolaylaştırır.⁷
- Öfke ve düşmanlık da koşullanabilir ve genellenebilir.⁸
- Kişinin güven ve bağlanma kapasitesini çökertip yıkar.⁹
- Öfke, güçlü olma ve başkalarına söz geçirme çabasının tipik bir örneğidir.¹⁰

¹ GUILLAUME, a.g.e., s.84-85.

² HANÇERLİOĞLU, Ruhbilim, a.g.e., “Öfke” mad.

³ HANÇERLİOĞLU, Ruhbilim, a.e., “Psikoz” mad.

⁴ HANÇERLİOĞLU, Ruhbilim, a.e., “İrade” mad.

⁵ ADLER, a.g.e., s.424.

⁶ MORGAN, C.T.; a.g.e, s.230.

⁷ JERSİLD, a.g.e., s.176-177.

⁸ MORGAN, a.g.e, s.231.

⁹ HÖKELEKLİ, Hayati; Din Psikolojisi, 1.baskı, T.D.V. Yayınları, Ankara-1993, s.178.

-Çabucak öfkelenen ve öfkelerini alışkanlık haline getiren insanlar topluma ve hayata düşmanlık duyarlar.¹¹

-Öfkenin hem süresi, hem ifade edildiği şekil yaştan yaşa değişir.¹²

-Öfke fiziksel gücü kontrolden çıkarır.¹³

-Bilinci de bulandırır, öfkeliyi yaptıklarını hatırlayamaz hale getirir.¹⁴

---

¹⁰ ADLER, a.g.e., s.421.

¹¹ ADLER, a.e., s.423.

¹² COLE-MORGAN, a.g.e., s.86.

¹³ GUILLAUME, a.g.e., s.84-85.

¹⁴ HANÇERLİOĞLU, Ruhbilim, a.g.e., “Öfke” mad.